

פרשת ויצא

אין מערבין שמחה בשמחה

[א]

עשיית שמחות בחול המועד

מלא שבע זאת ונתנה לך גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות: (בראשית פרק כט פסוק כז)

אין נושאים נשים במועד

הגמ' במסכת מועד קטן (ח, ב) מביא כמה טעמים למה אסור לישא אשה בחול המועד. רב יהודה אמר שמואל סובר משום שאין מערבין שמחה בשמחה, רבה בר רב הונא אמר מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו, ואמר ליה אביי לרב יוסף שהמקור של רבה בר רב הונא דרב הוא משום שנאמר (דברים ט"ז) ושמחת בחגך ולא באשתך, ועולא אמר מפני הטורח, ורבי יצחק נפחא אמר מפני ביטול פריה ורביה.

המקורות של אין מערבין וכו' והנ"מ

והטעם של רבי יהודה אמר שמואל שאין מערבין שמחה בשמחה, מבואר בגמ' (ט, א) דנלמד מקרא דשלמה כשעשה את חנוכת בית המקדש, היינו מדכתיב (מלכים א, ח) ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים, לפני ה' אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום, ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה, איבעי ליה למינטר עד החג ומיעבד שבעה להכא ולהכא. וכתבו בתוס' שבירושלמי דריש מדכתיב מלא שבוע זאת, ומסבירים התוס' דכמו שאין עושין מצות חבילות חבילות, דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת ולא יפנה עצמו הימנה, כן שמחה בשמחה יהיה לבו פנוי בשמחה.

וכ' רש"י על הרי"ף שנ"מ בין המקורות הוא, האם מותר לערב שמחה אחרת בשמחת החג, שלפי הטעם של אין מערבין שמחה בשמחה, אז כל שמחה אסור, אבל לפי הטעם של ושמחת בחגך ולא באשתך, אז דווקא שמחת נישואין אסור ולא שאר שמחות.

סעודת ברית או פדיון הבן

כתבו בתוספות (שם) שסעודת ברית מילה מותר לעשות בחול המועד משום דליכא שמחה, כדאמרינן פ' קמא דכתובות (ח, א), דלא מברכין שהשמחה במעונו בסעודת ברית מילה, משום דאית ליה צערא לינוקא. אי נמי כיון שזמנו קבוע אין לבטל זה מפני זה. אבל לענין סעודת פדיון הבן כתבו שצריך עיון אם מותר לעשות במועד, דאין לומר הא זמנה קבוע, דתינח בזמנה, שלא בזמנה היאך יהא מותר.

פדיון הבן ביום ל"א

[דרך אגב רואין מתוס' שיש מושג של פדיון הבן בזמנה, והיינו יום ל"א, וזה חידוש שבפשוטות חיוב המצוה הוא מיום ל"א ואילך, כדכתיב ופדויו מבן חודש תפדה, ואין הבדל בין יום ל"א ליום ל"ב. ולכאורה יש בזה נ"מ היכא שהאב לא נמצא אצל הבן ביום ל"א, האם עדיף לפדות ע"י שליח, או לחכות מלפדותו עד שיגיע למקום התינוק. דאי נימא שאם יעבור יום ל"א יש ביטול מצוה, בוודאי עדיף לפדות ע"י שליח, אבל אם נאמר שאין כאן אלא ענין של זריזין מקדימין למצוות, אז יש לדון מה עדיף זריזין מקדימין למצוות, או מצוה בו יותר מבשלוחו (וכבר דנו בזה האחרונים). ובתוס' מבואר שבפדיון הבן עיקר הזמן הוא יום ל"א, ולא שיום ל"א הוא רק התחלת הזמן.]

שאר סעודות

עוד כתבו בתוס' דנראה דקיימא לן כרב אשי דדריש ושמחת בחגך ולא באשתך, ואינו אסור לערב שמחה בשמחה, ולכן מותר לעשות סעודת פדיון הבן אפילו שלא בזמנה. א"נ דלא חשיבי שמחה בשמחה כי אם סעודת נישואין לבד, ולא סעודה אחרת כמו פדיון הבן. ויש להעיר שהרי המקור בבבלי הוא משלמה המלך, ושם הרי לא היה סעודת נישואין אלא סעודת חנוכה הבית, א"כ מהכ"ת לחלק בין סעודת נישואין לשאר סעודות. ותינח לפי הירושלמי דנלמד ממלא שבועה זאת נחא, דשם היה נישואין, אבל להבבלי קשה. ועל דרך דרוש י"ל שסעודת חנוכה בית המקדש היא כסעודת נישואין, שביית המקדש הוא מקום שבני ישראל יכולים להתחבר כביכול עם הקב"ה. (עי' משנה סוף מסכת תענית, "וכן הוא אומר (שיר ג') צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו, ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ביום חתונתו זו מתן תורה, וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן").

להלכה

בשו"ע (אורח חיים סימן תקמו, א) נפסק שאין נושאין נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא מיבמין. ומותר לארס, ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין. ולענין סעודת פדה"ב וברית מילה פסק (שם סעיף ד) שמותר לעשותם ברגל.

נישואין בלי סעודה

כתב המגן אברהם (סימן תקמו, א) דפשוט שם דנשואין בלא סעודה אסור, וצ"ע דבכתובות (מז, א) כתבו התוס' דמותר לישא בלא סעודה, ותי' המ"א דלא קשה מידי, דהא התוס' קאי אליבא דרב דמקשה דברי רב אהדדי, ורב יליף הטעם מדכתיב ושמחת בחגך ולא באשתך, א"כ ה"ק שמחת הסעודה שאתה עושה לצורך הרגל דהיינו בשר ויין, כדאיתא בגמ', יהיה בחגך ולא באשתך, אבל נשואין בלא סעודה שרי, אבל אנן קי"ל כשמואל דאזיל לשיטתיה דס"ל הטעם דאין מערבין שמחה בשמחה, א"כ אפילו נשואין בלא סעודה אסור דאיכא שמחה.

פסק הרמב"ם

בפסקי הר"מ מצאנו סתירות שבהלכות אישות (פרק י הלכה יד) וז"ל מותר לארס בכל יום חול אפילו בתשעה באב בין ביום בין בלילה, אבל אין נושאין נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה שהחתן טרוד בסעודתו, ואין צריך לומר שאסור לישא בשבת, ואפילו בחולו של מועד אין נושאין נשים כמו שביארנו, לפי שאין מערבין שמחה בשמחה, **שנאמר (בראשית כ"ט) מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת**, ושאר הימים מותר לישא אשה בכל יום שירצה והוא שיטרח בסעודת נישואין שלשה ימים קודם יום הנישואין. משמע שפסק כמ"ד שאין מערבין וכו' וכטעם הירושלמי, ואילו בהלכות יום טוב (פרק ז הלכה טז) כתב וז"ל ואין נושאין נשים ולא מייבמין במועד **כדי שלא תשתכח שמחת החג בשמחת הנישואין**, אבל מחזיר הוא את גרושתו, ומארסין נשים במועד, **ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין ולא סעודת נישואין, כדי שלא יערב שמחה אחרת בשמחת החג**.

וכבר הק' הלחם משנה שהר"מ סותר משנתו, דכאן פסק כמ"ד משום שמניח שמחת הרגל וכו', ושם פסק משום שאין מערבין שמחה בשמחה וכו'. עוד הק' שכאן גופא בסוף ההלכה כן כתב הטעם של אין מערבין וכו', דלכן אסור לעשות סעודת אירוסין או נישואין (היכא שנשא לפני המועד) במועד. ותי' הלחם משנה דודאי פסק הר"מ כמאן דאמר אין מערבין שמחה בשמחה, אבל מ"מ מאן דאמר אין מערבין שמחה בשמחה אינו חולק אמ"ד משום שמניח שמחת הרגל, אלא מוסיף עליו דאפילו שאר שמחות נמי אסור, לכך לא חש הר"מ לכתוב כאן טעם זה דמניח שמחת יום טוב וכו', כיון שהוא מוסכם, אבל מ"מ כתב בהלכות אישות טעמא דאין מערבין שמחה בשמחה, להודיענו שם הדין דאפילו בשאר שמחות, וכאן לא הוצרך לפרש שסמך על מה שכתב שם. אבל לכאורה תירוצו דחוק מאוד, שלדבריו הר"מ הניח מלכתוב הטעם של אין מערבין שמחה בשמחה בעיקר מקומו בהלכות יו"ט, וסמוך על מה שכתב **אח"כ** בהלכות אישות. ובפרט שיש בזה נ"מ לענין שאר שמחות.

תי' המשנת יעב"ץ

המשנת יעב"ץ רצה לתרץ, שיש כאן שני דינים, יש איסור מצד יו"ט, דהיינו שחיוב שמחת יו"ט מחייב שלא ישא אשה. ויש איסור מצד הנישואין, דהיינו שחיובו לשמח אשתו, אוסר עליו לישא אשה במועד משום שלא יכול לשמח אתה כראוי. ולכן בהלכות יו"ט כתב הדין המיוחד ביו"ט, דהיינו מה דכתיב ושמחת בחגיך ולא באשתך, שחיוב שמחת יו"ט אוסר עליו לשמוח באשתו, משום שיבטל שמחת החג. ואילו בהלכות אישות כתב הטעם למה מצד הנישואין אוסר לעשותו במועד, דהיינו ממה דכתיב מלא שבועה זאת, שיש עליו חיוב לשמח את אשתו ז' ימים. ואם ישאנה במועד לא יוכל לשמח אשתו כראוי. וזה עפ"י מה שכתב הרמב"ם (שם, הלכה יג) שיש לו לאדם לישא נשים רבות כאחת ביום אחד, ומברך ברכת חתנים לכולן כאחת, אבל לשמחה צריך לשמוח עם כל אחת ואחת שמחה הראויה לה, אם בתולה שבעה ואם בעולה שלשה, ואין מערבין שמחה בשמחה. (ומבואר ברמב"ם שם הל' י"ב שחיוב זה אינו אלא חיוב דרבנן, וז"ל וכן תקנו חכמים שכל הנושא בתולה יהיה שמח עמה שבעת ימים, אינו עוסק במלאכתו ולא נושא ונותן בשוק אלא אוכל ושותה ושמח, בין שהיה בחור בין שהיה אלמון, ואם היתה בעולה אין פחות משלשה ימים, שתקנת חכמים היא לבנות ישראל שיהיה שמח עם הבעולה שלשה ימים בין בחור בין אלמון.)

אבל א"כ קשה דלפי הטעם שכתב בהלכות אישות, יהיה מותר לישא אשה במועד ולשמח אתה אחר המועד, כמו שמותר לישא ב' נשים ולשמח עם כל אחת בנפרד, ורק מצד מה שכתב בהלכות יו"ט, **כדי שלא תשתכח שמחת החג בשמחת הנישואין**, והוא מצד "ולא באשתך", שעצם הנישואין ישנו משום שמחה שסותרת שמחת החג, אוסר הנישואין לבד במועד, אבל הר"מ לא כתב כן בהלכות אישות, ואולי סמך על מה שכתב לעיל בהלכות יו"ט, ובאמת גם רמז לזה בכתבו וז"ל אפילו בחולו של מועד אין נושאין נשים כמו שביארנו לפי שאין מערבין שמחה בשמחה וצ"ע.

שוב מצאתי שכעין זה הק' בספר המקנה (קונטרס אחרון (סי' סב, ב), דהיינו שלפי הר"מ שאפשר לשמוח אח"כ, למה אוסר לישא אשה במועד, שישאנה עכשיו וישמח אתה אחרי המועד. אבל את זה כבר תירצנו שאסור מצד "ולא באשתך". ועי' בחידושי רבי שמואל (כתובות סי' ח) שמביא תי' בשם הגר"ז שבקשר לשבעת ימי משתה יש שני דינים, א' שחל על החתן דין רגל לשבעת ימים, ויש עוד דין שחיוב לשמח אשתו שבעת ימים. ולפי"ז כ' שהיכא שנשא שני נשים בבת אחת, אין בעיא בזה שחל עליו דין רגל בשביל ב' נישואין, ומצד החיוב לשמח אשתו יכול לקיימו אח"כ, אבל אם ישא אשה במועד אז זה שחל עליו דיו הרגל ישנו משום אין מערבין.

עוד יש להעיר דאם אין איסור לישא שניהם כאחת אם ישמח עם כל אחת לבד, אז למה יעקב אבינו לא נשא את שניהן וישמח אח"כ עם כל אחת בפני עצמה. (גם זה הק' בספר המקנה הנ"ל) ועי' בחי' הגר"ר (הנ"ל) שתי' עפ"י שו"ת הרא"ש שכ' ששבעת ימי המשתה מתחילים אחרי שבירך ברכת חתנים, א"כ י"ל שמה שכתב הר"מ שמותר לישא שני נשים כאחת, היינו רק באופן שיברך ברכת חתנים לשניהם בבת אחת, כמו שבאמת כתב הר"מ, אבל אחר שכבר בירך לאחת מהן, שוב אוסר לישא אחרת, משום שעצם מעשה הנישואין ישנו משום שמחה, אפילו אם ישמח אתה אח"כ, אז הוא מערב שמחת הנישואין בשמחת אשתו הראשונה. ולפי"ז מיושב מעשה דיעקב אבינו ע"ה, ששם כבר נשא את לאה, א"כ אוסר היה לו לישא את רחל אע"פ שישמח אתה אחרי ז' ימים, משום דעצם מעשה הנישואין ישנו משום שמחה.

והעיר לי תלמידי היקרים למה מותר להתחתן לפני החג, הרי יתחייב לשמוח עם אשתו ז' ימים, וזה יתנגד לחיוב שמחה ברגל, ולא מצינו שדוחה שמחה עם אשתו לאחר הרגל. קושיא זו קשה גם בלי החידוש של הגר"ר, שאסור להתחתן תוך ז' של אשתו ראשונה, שהרי זה מפורש בר"מ שהשמחה עם אשתו צריך לשמח עם כל אחת לבד, הרי לך שאין לערב שמחת אשתו עם שמחה אחרת, אז למה מותר לשמח עם אשתו בתוך הרגל.

[ב]

שמחה בשבת

השדי חמד (ח,א עמ' 253-258) מאריך בענין חיוב שמחה בשבת, ויש בזה נ"מ הא מותר לישא אשה בשבת, שאם יש חיוב שמחה אז אין מערבין שמחה בשמחה.

אבילות בשבת

השאלתית (פרשת חיי שרה) מסביר למה לענין אבילות הדין הוא ששבת עולה ואינו מפסיק, (היינו ששבת נמנה במנין שבעת ימי אבילות, אבל אינו מפסיק האבילות, וחייב להמשיך דיני אבילות אחרי

שבת) משא"כ יו"ט שגם מפסיק, והטעם שביו"ט יש חיוב שמחה, משמע שבשבת אין חיוב שמחה. וכ"ה בתוס' (מועד קטן כג, ב), ומוסיף בשם הירושלמי לפרש הטעם למה א"כ אין אבילות בשבת, וכתב משום דכתיב (משלי י) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, ושבת כתיב ביה ברכה.

תענית חלום

המהרי"ל (הלכות יום טוב, אות מו) מביא בשם הר"י יעקב כ"ץ מנורטהויז"ן שראה כתוב בספר הגדולה, שאין להתענות ביום טוב תענית חלום, דהא דמתעניין בשבת גם כי כתיב גביה וקראת לשבת עונג (ישעיה נח, יג), נותנים בו טעם דהיינו עונג ידידיה דמתבטל החלום בתעניתא, אבל ברגלים כתיב שמחה ושמחת בחגך (דברים טז, יד), ואין שמחה אלא בבשר ויין, לכן אסור להתענות בהן. והא דמתענים בר"ה אינו ניתן לשמחה באשר ספרי החיים נפתחים לדון על כל חי. הרי לן להדיא שאין חיוב שמחה בשבת, רק חיוב עונג.

לימוד התורה בתשעה באב שחל בשבת

כתב הרמ"א (אורח חיים סימן תקנ"ג, ב) שנהגו שלא ללמוד בערב תשעה באב מחצות ואילך, כ"א בדברים המותרים בתשעה באב, ולכן אם חל בשבת אין אומרים פרקי אבות, ותמה עליו הט"ז דאם אין איסור באכילה בשר ויין, ואדרבה חוב עליו לאכול בשר בשביל כבוד שבת כמ"ש הטור (סס"י תקנ"ב), למה נחמיר עליו שלא ילמוד משום אבילות, בפרט מי שיש לו שיעור שרגיל בכך בעת ההיא. ומביא שמצא כתוב בשם מהרש"ל שלמד אחר חצות בכל ערב תשעה באב, והתיר לאחרים ללמוד. ומסיק דהלומד בשבת אחר חצות לא הפסיד שכרו. ועי' בספר בכור שור (לבעל תבואת שור תענית ל, א) שמיישב דברי הרמ"א, שבשבת יש חיוב עונג אבל אין חיוב שמחה, ולכן לגבי אכילת בשר, שיש בו משום עונג, אין למנוע בשבת, אבל לימוד התורה דשמחה הוא דמקרי, כדכתיב (תהלים פרק יט, ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, ולא מצינו בשום מקום דמקרי עונג, ובשבת לא נצטוינו על השמחה, וגם לא נצטוינו ללמוד תורה בשבת משום תענוג, רק משום דהוא יום פנוי. ולפי דבריו יצא שיש חיוב מיוחד ללמוד ביו"ט מטעם שמחת יו"ט.

דברי הרמב"ם

יש שרצו להוכיח שהרמב"ם בהלכות אישות (הנ"ל) שכתב "ואין צריך לומר שאסור לישא בשבת, ואפילו בחולו של מועד אין נושאים נשים, כמו שביארנו לפי שאין מערבין שמחה בשמחה." משמע שמאותו טעם שאסור לישא אשה במועד אסור בשבת, א"כ ע"כ שיש חיוב שמחה בשבת. אבל כל זה טעות גמור, שהרי הרמב"ם כתב שם טעם אחר. וז"ל שאין נושאים נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת, גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה שהחתן טרוד בסעודתו. ואח"כ כתב ואין צריך לומר שאסור לישא אשה בשבת, שמה"ט שאסור בערב שבת, שהוא מטעם גזירה אסור נמי בשבת. א"כ אדרבה מוכח מהרמב"ם שאין חיוב שמחה בשבת, דא"כ היה יכול לפרש שאסור משום שאין מערבין שמחה בשמחה וכו'. ועי' במגיד משנה (שם) שכתב טעם אחר למה אסור לישא אשה בשבת, משום שאפילו קידושין אסורין, ובנישואין הרי הוא קונה אותה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה, וכן מבואר בירושלמי, וז"ל הלן דנסיבין ארמלן צריכין למכנס מבעוד יום שלא יהו כקונה קנין בשבת ע"כ. שוב מצאתי שגם השיטה מקובצת (כתובות ז, א) הבין בדברי הר"מ, שהטעם הוא משום אין מערבין שמחה בשמחה, וז"ל וה"ר משה כתב בפ"י (אישות) שאסור לישא אשה בשבת, ופירש הטעם משום דאין מערבין שמחה בשמחה בשמחה. וכתב עליו השטמ"ק שלא נהירא, דלא אישתמיט תנא דליתני הכי, כי קתני אין נושאים נשים במועד, דבמועד הוא דשייך למימר ביה ערבוב שמחה בשמחה, משום דכתיב ביה ושמחת בחגך כו', אבל בשבת לא כתיב ביה שמחה.

מעשה ידיים של הבת לאב

הגמ' במסכת כתובות (מז, א) דנה מנלן שמעשה ידיים של הבית לאביה, ורצה הגמ' להוכיח מהא דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה, דאי אין מעשה ידיה שלו, היכי מצי מסר לה הא קמבטל לה ממעשה ידיה, ודוחה הגמ' דמסר לה בשבתות וימים טובים. ועי' בתוספות שהק' מהא דאמרין במו"ק (ח, ב) ושמחת בחגך ולא באשתך, דאין נושאים נשים בחולו של מועד משום דאין מערבין שמחה בשמחה, ודרשה גמורה

היא כדאמר בחגיגה (ח, ב) דהוי מדאורייתא. ותירצו בתוס' דמיירי שמוסרה לחופה שעה אחת לפני יום טוב שהוא כיו"ט לענין מלאכה דתוספת דאורייתא, ובטילה באותה שעה מן המלאכה. יש שרצו להוכיח מקושיית תוס' שגם בשבת יש חיוב שמחה, שהרי הק' על הא דאמרינן שמסר לה **בשבתות** וימים טובים, מהא דאין מערבין. אבל גם זה אינו ראיה כלל דאולי קושייתו אינו אלא מיו"ט, ואדרבה כן מדויק בתוס', שבתירוצו כתב שמוסרה לחופה שעה אחת לפני **יום טוב**, משמע שקושייתו לא היה אלא לגבי יו"ט.

תחנון ערב שבת ונוסח "ישמחו במלכותך"

אבל יש מקורות שגם בשבת יש חיוב שמחה. הספרי (במדבר פרשת בהעלותך פיסקא עז) בנוגע לתקיעת החצוצרות, דורש **וביום שמחתכם אלו שבתות**, ר' נתן אומר אלו תמידים, ובמועדיכם אלו שלש רגלים, ובראשי חדשיכם כמשמעו. הרי לנו מקור מפורש בחז"ל ששבת הוא יום שמחה. ועי' בספר אבודרהם (מערב של שבת) שעפ"י דברי הספרי אלה מסביר למה נוהגים שלא לומר תחנון בערב שבתות וימים טובים, מפני שהם ימי שמחה ומועדי קדש, **וגם השבתות נקראו ימי שמחה כדאיתא בספרי (במדבר ע"ז) וביום שמחתכם אלו השבתות**. ועי"ש עוד שבזה מסביר נוסח התפילה שאומרים ליל שבת, "ישמחו במלכותך", שהוא על שם (במדבר י, י) **וביום שמחתכם ובמועדיכם**, ואמרינן בספרי (הנ"ל) **וביום שמחתכם אלו השבתות**.

סעודת פורים בשבת

הירושלמי (פרק א מגילה) סעודת ראש חדש וסעודת פורים מאחרין ולא מקדימין, ר' זעירה בעא קומי ר' אבהו, ויעשו אותן שבת, א"ל לעשות אותם ימי משתה ושמחה (אסתר ט כב), את ששמחתו תלויה בב"ד, יצא זה ששמחתו תלויה בידי שמים. משמע שיש חיוב שמחה בשבת. ועי' בספר יד אפרים (או"ח סי' תרפח על הט"ז ס"ק ח) שכבר העיר מדברי הירושלמי על הבכור שור שכתב שאין חיוב שמחה בשבת, וכתב שאפשר שהירושלמי לישנא בעלמא נקט.

הפר"ח (או"ח סימן תרפח, ו) הבין בירושלמי שהטעם הוא משום שאין מערבין שמחה בשמחה, ולכן כתב שלרב אשי, דהוא בתרא, שסובר הטעם משום ושמחת בחגך ולא באשתך, ולית ליה הטעם של אין מערבין שמחה בשמחה, א"כ יהיה חייב לאכול סעודת פורים בשבת.

נישואין בפורים

עוד הוכיח כדבריו מדברי הרשב"א (בשו"ת חלק ג סימן רעו), שנשאל האם מותר לישא אשה בפורים, כיון דקיי"ל, אין נושאים נשים במועד משום דאין מערבין שמחה בשמחה, והאי טעמא נמי שייך בפורים, דהא שמחה בשמחה היא, ושמחה ומשתה קבילו עליה. הרשב"א ענה דמסתברא שהוא מותר, דושמחת בחגך כתיב, בחגך ולא באשתך, אבל בפורים מותר (דאינו מקרי חג, או משום דאינו אלא מדרבנן). ועוד דהוה ליה חד יומא, ומשום חד יומא לא משהי איניש נפשיה, וכמאן דאמר טעמא, משום בטול פריה ורביה, **ובעניינים אלו הולכין בהם להקל, דמדרבנן הם**. משמע מדבריו שכל האיסור לישא אשה במועד אינו אלא מדרבנן, וק' מההיא דמסכת חגיגה (ח, ב) דמשמע דהוי דרשא גמורה, דאמרינן התם, ורב אשי האי בחגך מאי עביד ליה, ההוא לכדרב דניאל בר קטינא דאמר רב דניאל בר קטינא אמר רב מניין שאין נושאים נשים במועד, שנאמר (דברים ט"ז) **ושמחת בחגך ולא באשתך**, וכן הוכיחו התוס' מכאן דהוי דרשא גמורה.

אבל כתב הפר"ח דאולי מודה רב אשי לטעמא של אין מערבין שמחה בשמחה, אלא רצה לחדש שיש גם איסור דאורייתא. אבל בסוף כתב שהיות ולפום ריהטא לא חששו להטעם של אין מערבין שמחה בשמחה יש להחמיר לאכול סעודה גם בשבת.

בעיקר מה שנקט הפר"ח בטעם הירושלמי משום שאין מערבין שמחה בשמחה, כבר תמהו עליו שמהירושלמי משמע שאין בעיא משום אין מערבין שמחה בשמחה, והא דאינו אוכל סעודת פורים בשבת הוא משום שסעודת שבת תלוי בשמים. ואדרבה בספר מטה יהודה (או"ח סי' תרפ"ח) רצה להוכיח מהירושלמי שאינו חושש לטעמא דאין מערבין שמחה בשמחה בכלל, משום דלגבי סעודת פורים נקט טעמא אחרינא.

להלכה פסק השולחן ערוך (אורח חיים סימן תרצו) שמותר לישא אשה בפורים. מוסיף הרמ"א, בין ב"ד בין בט"ו. ועי' מגן אברהם (ס"ק י"ח) שהק' הלבוש מהא דאין לעשות סעודת פורים בשבת, אם כן הכי

נמי אסור לעשות סעודת נשואין בי"ד, ותי' המ"א דלא דמי דהתם הטעם דאם כן לא תהא סעודת פורים ניכרת, אבל הכא מה בכך אם לא תהא סעודת הנישואין ניכרת. אלא אי קשיא הא קשיא דהא קיי"ל אין מערבין שמחה בשמחה, א"כ היאך מותר לערב שמחת הנישואין בשמחת פורים, ותי' דמש"ה סיים הרשב"א ודברים אלו מדרבנן הם והולכין להקל, כלומר דלמאן דאמר אין מערבין באמת אסור, אבל כיון דלאידך שרי הולכין להקל, וא"כ טוען המ"א דלפי מה שכתב ריש סימן תקמ"ו דקיימא לן כמאן דאמר אין מערבין שמחה בשמחה, גם הכא אסור, לכן מסיק שיעשה החופה ביום י"ג כנ"ל. וכן פסק מ"ב (ס"ק כח). אבל כידועה הגרשז"א זצ"ל התחתן ביום ששי ב"פורים משולש", היינו בי"ד אדר. ועי' בספר הליכות שלמה (פרק כא, הע' ט) שבפורים משולש עיקר הסעודה היא ביום ראשון, עפ"י הירושלמי, א"כ ביום ששי מותר. עוד כתוב שם כיון דעיקר שמחת פורים הוא "עד דלא ידע", א"כ אין צריך לדעת ממה הוא שמח, לכן מותר לערב שמחת נישואין. נדמה לי ששמעתי פעם שהגרשז"א זצ"ל אמר עוד טעם למה לא שייך כאן אין מערבין שמחה בשמחה, משום דכתיב ימי משתה ושמחה, ולא משנה משום מאי משמה, העיקר שהימים יהיו ימי שמחה.

קידוש לבנה ליל שבת

הרמ"ע מפאנו (שו"ת סימן עח) דן למה נוהגים לקדש הלבנה במוצש"ק ולא בליל ש"ק, וכתב דכיון דעדיף כבוד שבת כלה מלכתא, וקדושת יום טוב, מהקבלת פני לבנה, **אין מערבין שמחה בשמחה**. וניחא במוצאי שבת ובמוצאי יום טוב כגון עצרת ויום הכפורים לילך מחיל אל חיל, ויש בהקבלה זאת נחת רוח מסלוק נשמה יתירא הנלוית אלינו בשבתות ויו"ט שהן עצמן אות, ובאותה שעה האדם מבושם שלווה את המלך, והיינו דאמרי אינשי אלקפתא נקטן ריחא אתילידא. יש שרצו להוכיח מדבריו ששייך הכלל דאין מערבין שמחה בשמחה גם בשבת, אבל בפשטות אין כאן אלא מליצה וצחות הלשון.

איסור תחומין

עוד כתב הרמ"ע טעם אחר בשם הקדמונים, משום דחיישינן לדברי האומר יש תחומין למעלה מעשרה, וכן כתוב בספר אגודה. וכתב שפירוש לדבריהם, כי גבהו שמים לרום מהלך ת"ק שנה מעומק הארץ הלזו, הנה הפלגת המרחק מן המרכז לעגולה גורם לקוים ישרים המרומים מכאן לשם ריחוק עצום ורב בין זה לזה בגובה שמים, אפילו אין ביניהם אצל המרכז אלא כמלא נימה, וכשיראה האדם עצמו למעלה מעשרה בנקודה הנכחית על ראשו, הנה בצאתו כלפי הירח לברך ליוצרה מחזי כיוצא חוץ לתחום. משמעות דבריו שאין האיסור מצד זה שכאילו עולה לירח, אלא שאין הירח בדיוק מעליו, א"כ אע"פ שאינו אלא שנוי קצת כלפי הארץ, אבל למעלה זה הרבה, א"כ הוי כאילו עולה למעלה, ואח"כ לצדדיו יותר מאלפיים אמה (או י"ב מיל). ויש בזה חידוש שאינו תלוי במקומו בארץ, היינו אלפיים אמה ממקום שביתתו, אלא בהליכה של אלפיים אמה.

איסור נישואין ביו"ט וביוה"כ

התוספות רי"ד (ביצה לו, ב) מסופק האם מותר לישא אשה ביום טוב ובשבת, מי אמרינן לקדש וליבם אסר מפני שמחדש נתקרב, ודלמא אתי למכתב, אבל נשואין שכבר מקורבין הם משעת קידושין לא גזרינן, או דילמא תני מיבמין וה"ה לכונסין. וכתב שהנכון בעיני שאסור ליכנס ביום טוב, דהשתא בחולו של מועד אסור יום טוב עצמו לא כ"ש, וכיון שביו"ט אסור בשבת נמי אסור. ועי"ע מה שכתב במסכת יומא (יג, א) כשהגמ' דנה לגבי ההלכה שכה"ג ביום הכיפורים צריך להיות נשוי, ולכן יש בעיא אם אשתו תמות, הק' התורי"ד אמאי לא מתרץ ליה דכניס לה ביוה"כ אחר מיתת הראשונה, ומוכיח מיכן שאסור לכנוס אשה ביוה"כ וכ"ש בשבת. מבואר בדבריו שמצד שבת באמת היה מותר לישא אשה, אבל היות וביו"ט אסור, גם בשבת אסור.